

Exemple de programació didàctica tenint en compte les competències bàsiques

Seqüència didàctica al voltant de l'obra *Ara que estem junts*, escrita per Roc Casagran i publicada per Edicions 62 i les propostes didàctiques que hi apareixen.

Novembre de 2019

Autoria de la programació: Joan Marc Ramos Sabaté

joanmarcramos@gmail.com

Ara que estem junts

Descripció general de la proposta

La majoria dels centres educatius d'educació secundària programen la lectura de textos complets, majoritàriament novel·les, i hi atorguen un percentatge de la qualificació de cada trimestre. La proposta que presentem a continuació ens sembla especialment indicada per als cursos de 3r i 4t d'ESO i també per a 1r de Batxillerat, tenint en compte que cada context afavorirà una explotació determinada que haurà de ser dirigida pel docent que se'n responsabilitzi. En aquesta programació, s'hi utilitzarà la terminologia pròpia del currículum vigent a l'ESO atès que és molt més actual del que s'està impartint per al Batxillerat. A més a més, el nombre de sessions que es poden dedicar a les lectures comunes a l'ESO sol ser molt més ampli que les que es poden fer servir al Batxillerat i, per tant, ens ofereix la possibilitat d'elaborar una programació més detallada.

La publicació que posem en les vostres mans conté una sèrie de complements didàctics que poden ser utilitzats tant per l'alumnat com pel professorat: una introducció, unes propostes de treball (dividides en els tres moments del procés de lectura) i unes lectures complementàries amb unes activitats associades. Òbviament, es tracta d'un ventall d'exercicis obert i cada professor haurà de seleccionar quines activitats concretes utilitza en cada cas. Oferim, per tant, una programació marc que ha de ser entesa com un punt de partida.

L'eix vertebrador de la proposta és el desenvolupament de la competència literària de l'alumnat ja que ens sembla que és l'objectiu que s'ha de situar al capdavant quan es treballen lectures literàries a classe de llengua i literatura. Aquesta competència implica, com a mínim, tenir en compte els factors següents:

- a) El lector literari hauria d'estar en disposició de gaudir de l'obra amb la qual s'enfronta: l'argument d'aquesta novel·la possibilita aquesta vinculació afectiva entre lector adolescent i personatge protagonista.
- b) Per gaudir de la literatura, cal ser capaç de fixar-se en els codis que aquesta mobilitza i, concretament, els codis de la novel·la. Aprehendre aquests codis ens ajuda a conèixer l'arquitectura dels textos i densifica el nostre plaer i el nostre aprenentatge. Com que entenem que ens adrecem a un lector en formació, ens ha semblat que calia desenvolupar les línies d'acostament clàssiques a la novel·la: espai, temps, veu narrativa, estructura, personatges i títol. La introducció s'organitza d'aquesta manera per si algun professor vol sistematitzar-ne l'anàlisi.
- c) No es pot entendre la lectura literària sense un paper actiu per part del receptor, un lector que activi els seus coneixements previs i els relacioni amb el que està llegint. Per tant, s'ha fomentat en tot moment que l'alumnat explori el que sap, ho relacioni amb la història i ho comparteixi amb els altres lectors.
- d) La literatura sempre parla de literatura i, en conseqüència, la capacitat de detectar elements d'intertextualitat enriqueix progressivament el lector. *Ara que estem junts* recorre sovint a d'altres obres, de manera que hem ofert diverses vies de connectar la novel·la amb d'altres novel·les, amb d'altres textos que parlin del tema de l'exili, amb

d'altres textos de l'autor i amb textos que recorren el mateix camí que els protagonistes de la història, a mode de *metaruta* literària.

Objectius centrals d'aprenentatge

Al final de la unitat didàctica, l'alumnat haurà de ser capaç de:

1. Llegir en veu baixa i expressivament una novel·la amb la finalitat de comprendre'n el contingut i gaudir-ne.
2. Analitzar les característiques principals de la novel·la mitjançant la realització de diverses activitats per tal de conèixer-ne l'estructura i dominar el gènere literari.
3. Discutir de manera ordenada i documentada sobre els fets novel·lats per compartir l'experiència lectora i tot enriquint-se mútuament amb els companys.
4. Relacionar el text amb d'altres textos a través de diversos lligams d'intertextualitat per aprofundir en el coneixement de la literatura catalana.

Competències d'àmbit lingüístic i transversals implicades

Si bé cal tenir en compte que en una seqüència didàctica d'aquestes característiques es poden desenvolupar pràcticament totes les competències de l'àmbit lingüístic i un ampli ventall de les transversals, hem seleccionat per a aquesta programació les que ens semblen més rellevants, que seran, a la vegada, les que fonamentaran els nostres indicadors d'avaluació, tal com es veurà en l'apartat corresponent.

Àmbit lingüístic

Competència 1. Obtenir informació, interpretar i valorar el contingut de textos escrits de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i acadèmics per comprendre'ls.

Competència 4. Planificar l'escrit d'acord amb la situació comunicativa (receptor, intenció) i a partir de la generació d'idees i la seva organització.

Competència 5. Escriure textos de tipologia diversa i en diferents formats i suports amb adequació, coherència, cohesió i correcció lingüística.

Competència 8. Produir textos orals de tipologia diversa amb adequació, coherència, cohesió i correcció lingüística, emprant-hi els elements prosòdics i no verbals pertinents.

Competència 9. Emprar estratègies d'interacció oral d'acord amb la situació comunicativa per iniciar, mantenir i acabar el discurs.

Competència 10. Llegir obres i conèixer els autors i les autores i els períodes més significatius de la literatura catalana, la castellana i la universal.

Competència 11. Expressar, oralment o per escrit, opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, i interpretant i valorant els recursos literaris dels textos.

Actitud 1. Adquirir l'hàbit de la lectura com un mitjà per accedir a la informació i al coneixement, i per al gaudi personal; i valorar l'escriptura com un mitjà per estructurar el pensament i comunicar-se amb els altres.

Àmbit personal i social

Competència 2. Conèixer i posar en pràctica estratègies i hàbits que intervenen en el propi aprenentatge.

Àmbit digital

Competència 4. Cercar, contrastar i seleccionar informació digital adequada per al treball a realitzar, tot considerant diverses fonts i mitjans digitals.

Continguts per dimensions

Dimensió comprensió lectora

Estratègies de comprensió lectora (CC2, CC15):

- o Intenció comunicativa i actitud del parlant.
- o Idees principals i secundàries.
- o Inferències.
- o Contrast amb coneixements propis.
- o Quadres sinòptics, esquemes, mapes conceptuals, xarxes digitals...

Dimensió expressió escrita

Esriptura com a procés: planificació, textualització i revisió (CC4, CC15).

Correcció (CC5, CC21, CC23):

- o Puntuació, paràgrafs.
- o Normes ortogràfiques.

Dimensió comunicació oral

Interaccions orals presencials (CC6, CC7, CC8, CC16, CCD1):

- o Construcció de relacions socials a l'interior de l'aula i del centre.
- o Assertivitat i manteniment de les pròpies idees.
- o Debats pautats i reglamentats.
- o Estratègies comunicatives per a l'inici, manteniment i finalització de les interaccions.

Dimensió literària

Autors i obres més representatius (CC9, CC10, CC11, CC12, CC14):

- o Literatura catalana: segle XX i XXI.
- o Lectura i explicació de fragments significatius i, si escau, textos complets i adaptats.
- o Temes i subgèneres literaris. Tòpics.

Estratègies i tècniques per analitzar i interpretar el text literari abans, durant i després de la lectura (CC11):

- o Estructura.
- o Aspectes formals.

Seqüenciació activitats ensenyament aprenentatge

Tenint en compte la gran quantitat de competències que es desenvolupen en aquesta unitat didàctica, creiem que no és excessiu dedicar-hi un nombre de sessions significatiu. Proposem un total de 8 sessions d'una hora aproximadament de durada i ho fem amb un esperit obert, amb la voluntat d'oferir idees més que no pas d'exposar un itinerari obligatori.

Sessió 1: Abans de la lectura

En aquesta primera sessió, s'hauran d'abordar els aspectes següents:

- a) Presentació de les parts de la publicació.
- b) Explicació breu sobre com es treballaran les activitats que seleccioni el professor: en un petit dossier o *diari de lectura*, que s'haurà de presentar al final de la unitat.
- c) Realització de l'activitat o activitats previstes per "Abans de la lectura" que es considerin més adequades per al grup (pàgines 227 i 228). Cal preveure que algunes requereixen de l'ajut d'ordinadors.
- d) Exposició de com es farà la lectura: en quatre fases, tal com s'especifica a continuació (sessió 2, punt b).

Sessió 2: Lectura començament de la novel·la

- a) Començarem la sessió compartint algunes de les produccions o de les informacions obtingudes arran de les activitats "Abans de la lectura".
- b) Inici de la lectura de la novel·la. S'haurà encarregat a set o vuit alumnes la preparació de la lectura expressiva de les primeres pàgines (una per alumne). A banda d'assajar la lectura, hauran de documentar-se sobre el vocabulari que els resulti complicat, per si algun company necessita ajut.
- c) Un cop enllestida la lectura d'aquestes pàgines, comentari del fragment per verificar-ne la comprensió.
- d) La resta de la sessió es dedicarà a la lectura silenciosa de la novel·la, de manera que s'encarregarà que, per a la propera sessió de lectura, s'haurà d'haver acabat el capítol 8.
- e) En paral·lel, l'alumnat realitzarà aquells exercicis previstos per "Durant la lectura (p. 228-230) que el professorat consideri més adequats en el seu diari de lectura. Ens semblen especialment rellevants els tres primers, ja que ajudaran els lectors a fixar-se en l'argument, l'espai i el temps que vertebrin la història.

Sessions 3, 4 i 5: Llegim la novel·la

- a) Aquestes sessions tenen la mateixa estructura que la sessió 2. Cada dia llegeixen alumnes diferents (fet que permet avaluar-los) i es continua la lectura en silenci. La sessió 3 s'inicia en el capítol 9; la sessió 4, en el 17; i la sessió 5, en el 25. Per tant, per a la sessió 6, s'ha de tenir completament llegida la novel·la.

Sessió 6: Comprensió i interpretació de la novel·la

Opció A: Examen de comprensió.

Realització d'un examen de comprensió lectora. Enfrontar l'alumnat a un seguit de preguntes repte que els serveixin per aprofundir en la novel·la ens sembla una manera raonable de desenvolupar la seva competència literària. La publicació presenta un seguit d'activitats de "Després de la lectura" especialment indicades per assolir aquest propòsit: 3, 4, 6, 7, 8, 9, 12, 15 o 18.

Una manera interessant de plantejar aquest examen seria dir a l'alumnat que contindrà algunes d'aquestes activitats, de manera que se les poguessin preparar al diari de lectura.

Opció B: Projecte de comprensió

Realització d'un treball o projecte de comprensió lectora.

L'alternativa a l'examen és aprofundir en la comprensió de l'obra a través d'alguns dels projectes que es proposen en la publicació. S'hauria de començar en aquesta sessió i l'alumnat (de manera individual o grupal), l'hauria d'acabar a casa per presentar-lo en l'última sessió. Proposem, per a aquesta opció, alguna de les activitats 1, 2, 5, 9, 11, 13 o 14, tenint en compte que es poden diversificar els projectes o compartir-ne un per a tot el grup.

Sessió 7: Comentari de text guiat

- a) Comentari oral a classe d'algun dels textos complementaris per part del professorat a mode de modelització.
- b) A continuació, distribució de la resta de textos entre els alumnes per tal que els llegeixin i en facin les activitats proposades. Si es tracta d'alumnes amb bones aptituds, se'ls poden encarregar diversos textos i, sobretot, se'ls recomanarà que responguin a totes les activitats en un sol text, a mode de comentari guiat, enlloc de fer un llistat de respostes.

Sessió 8: Discussió final

- a) És especialment necessari fer una sessió final de síntesi sobre tot el que s'ha anat aprenent al llarg de la novel·la. Evidentment, aquesta sessió s'haurà d'estructurar en funció de les activitats que s'hagin triat en cada moment, però ens sembla molt important que l'objectiu d'aquesta sessió sigui establir ponts entre la història que se'ns narra i l'actualitat i el context de l'alumnat.
- b) Una altra manera de cloure aquest treball és plantejar-se la possibilitat de visitar alguns dels espais de la novel·la i llegir-ne fragments seleccionats. En aquesta ruta literària, el diàleg entre *Ara que estem junts* i els *Textos complementaris* seria d'especial rellevància.

Metodologia

Seria una temeritat establir una metodologia vàlida per a tots els contextos i per a tots els professors en el tractament de les lectures comunes a l'educació secundària. Tots sabem de la dificultat d'abordar-les, sobretot, per la gran diversitat de nivells i d'interessos que hi ha en

cada grup. Això fa que la mateixa lectura pugui semblar senzilla i inabordable a diversos membres de la mateixa classe. Davant d'això, simplement esbossem els criteris metodològics que ha proposat la didàctica de la literatura i que hem intentat recollir en aquesta programació:

- a) La importància que el professorat **acompanyi** en el procés de lectura. Aquest paper d'acompanyant es fomenta en les discussions que es porten a terme en les diverses sessions i també en l'avaluació dels treballs que cregui convenient convertir en evidències d'avaluació.
- b) Aquest acompanyament implica que una part de la **lectura** s'ha de portar a terme a **l'aula**. Com s'ha vist, creiem que la millor manera és plantejar una lectura preparada i limitada en el temps. La lectura de 7 o 8 pàgines pot fer-se en uns 20 minuts, que ens semblen assequibles per als lectors dèbils i tolerables per als lectors avançats. A més, la lectura expressiva és una competència que es pot aprofitar per treballar en aquest espai.
- c) La **lectura silenciosa i autònoma** és imprescindible per desenvolupar una bona velocitat lectora i, sobretot, una comprensió profunda dels textos, d'aquí que la majoria de la novel·la s'hagi de llegir al ritme de cada lector, al final de les sessions o a casa.
- d) Per assolir els nivells alts de comprensió, cal ser capaç de **reorganitzar la informació**, d'aquí la importància de les activitats que se seleccionin i del diari de lectura. El lector ha de prendre consciència de com estan fets els textos i de la necessitat d'arribar a aquesta comprensió profunda de la història i de la forma. El suport escrit resulta vital.
- e) Finalment, voldríem remarcar la importància de les **inferències** en la comprensió i el gaudi en la lectura. Una inferència es realitza quan s'omple algun buit que apareix al text amb una informació que coneix o que busca el lector, és, per tant, una relació. **Relacionar** amb fets propis, amb la realitat de l'entorn, amb el que s'aprèn amb d'altres assignatures, amb textos literaris d'altres autors o amb qualsevol altra referent serà vital en la competència lectora de l'alumnat, d'aquí que es fomentin activitats de relació i, a més a més, es proposi al professorat que acompanyi en aquesta direcció en les discussions orals.

Criteris, procediments i instruments d'avaluació

La planificació de l'avaluació d'una unitat didàctica ha d'establir com s'observarà l'assoliment dels objectius plantejats en cadascun dels alumnes. Com sabem, els instruments d'avaluació que es posin en funcionament han de tenir dues finalitats complementàries: una finalitat certificativa, que és la que es reportarà als butlletins corresponents, i una finalitat formadora, és a dir, d'afavorir els aprenentatges esperats per part de l'alumnat. En l'avaluació de qualsevol unitat didàctica s'han de considerar dos tipus d'elements: les **evidències o instruments d'avaluació** i els **criteris d'avaluació**.

Les **evidències d'avaluació** són aquelles realitzacions dels alumnes (textos orals o escrits, exàmens, actituds, activitats...) que són més transcendents de la unitat didàctica i que, per tant, són avaluades (sobretot pels professors) i reben una qualificació que s'integra a la llibreta

de qualificacions. En la nostra proposta, considerem la possibilitat d'observar i d'avaluar fins a cinc evidències¹:

- a) El dossier o **diari de lectura** on l'alumnat vagi reportant les activitats d'aprenentatge que li indiqui el seu docent;
- b) la **participació oral** a l'aula, sobretot en els debats sobre el llibre;
- c) la **lectura expressiva** del fragment que li correspongui;
- d) l'activitat (o activitats) de **comprensió** final, ja sigui en format de **treball** o en format **examen**;
- e) l'activitat i activitats de **comentari de textos** en relació a la novel·la. En alguns casos es podrà fer en grup, per exemple.

Habitualment, cada una de les evidències són ponderades amb un percentatge, de manera que es pugui posar una qualificació final. Deixem aquesta ponderació en mans de cada docent.

Els **critèris d'avaluació** són els indicadors que ens han de servir per establir si s'han assolit o no cadascun dels objectius proposats. Des de l'ordre d'avaluació de l'ESO² de 2018, es demana que aquests indicadors presentin tres nivells d'assoliment: assoliment satisfactori (AS), assoliment notable (AN) i assoliment excel·lent (AE). Per tal de poder ajustar el màxim els indicadors d'avaluació a l'assoliment dels objectius i de les competències que es desenvolupen en l'àmbit, ens sembla adequat extreure aquests indicadors del llistat que proposa el Departament d'Educació per a cadascuna de les competències en els Documents de desenvolupament de les competències de cada àmbit. En la taula següent, es recull la selecció d'indicadors que actuen de forma prioritària en l'avaluació d'aquesta unitat didàctica:

- a) La primera columna ens indica quina competència de l'àmbit lingüístic o dels àmbits transversals tracta l'indicador.
- b) Les tres columnes següents s'han extret del document de desenvolupament de les competències de cada àmbit, concretament de la proposta d'indicadors que es presenten per a l'avaluació (vegeu el document). Tenint en compte que les possibilitats d'observació del professorat són limitades pel context educatiu, hi apareix només una selecció dels indicadors possibles.
- c) La cinquena columna ens correlaciona cada fila d'indicadors amb els quatre objectius d'aprenentatge que s'han definit per a la unitat didàctica, de manera que comprovem que tots hi són ben relacionats i que, per tant, els indicadors proposats informen sobre els objectius perseguits.
- d) La darrera columna ens proposa en quina o quines de les evidències d'avaluació es pot fer servir d'una manera clara cada indicador d'avaluació. Per exemple el primer indicador es pot avaluar a través del diari de lectura o en l'activitat de comprensió. Si es volgués fer una rúbrica d'avaluació per a cada evidència o instrument d'avaluació, simplement s'haurien de copiar les files corresponents en un document a banda. L'elaboració d'aquestes rúbriques enriqueix l'avaluació però no és imprescindible en el benentès que, tal com es veu en el quadre que apareix a continuació, les evidències i els criteris d'avaluació estan ben travats.

---

¹ Vegeu la seqüenciació d'activitats per a orientar-vos sobre propostes concretes.

² [ORDRE ENS/108/2018](#)

CB	Assoliment satisfactori	Assoliment notable	Assoliment excel·lent	Objectius relacionats	Evidències implicades
1	Interpreta el propòsit principal de la novel·la.	Introdueix alguns elements valoratius sobre el propòsit del text.	Aporta criteris personals per valorar els continguts.	1, 3	Diari de lectura (a) Activitat Comprensió (d)
4	Jerarquitzava idees en esquemes o guions senzills.	Organitza i jerarquitzava les idees en esquemes o guions, o en un mapa conceptual.	Jerarquitzava les idees principals i secundàries en forma d'esquemes, guions o mapes conceptuals.	2, 4	Diari de lectura (a)
5	Utilitza suficients connectors i signes de puntuació per enllaçar les idees.	Utilitza suficients connectors i signes de puntuació per enllaçar les idees.	Utilitza connectors i signes de puntuació variats per enllaçar les idees.	2, 4	Diari de lectura (a) Activitat Comprensió (d) Comentari de text (e)
5	Escriu amb una ortografia bàsica.	Escriu amb una ortografia força correcta.	Escriu amb plena correcció ortogràfica.	2, 4	Diari de lectura (a) Activitat Comprensió (d) Comentari de text (e)
8	Organitza les idees que exposarà.	Organitza bé les idees evidenciant les parts del treball: presentació, anàlisi, conclusions.	Organitza perfectament les idees evidenciant la tesi, l'argumentació i la conclusió final.	3	Participació oral (b) Comentari de text (e)
8	Llegeix amb correcció prosòdica.	Llegeix amb correcció prosòdica i utilitza els elements no verbals per comunicar millor.	Adequa el to per emfasitzar les idees principals i utilitza els elements no verbals per reforçar les idees expressades.	1	Lectura expressiva (c)
9	Sap escoltar i reclamar l'atenció de l'interlocutor.	Coopera amb l'interlocutor per facilitar el diàleg: resumeix el que s'ha dit fins al moment i contribueix, d'aquesta manera a centrar la discussió.	Coopera amb l'interlocutor per tal de facilitar el diàleg: ajuda al desenvolupament d'una discussió confirmant-ne la comprensió i invitant els altres a participar-hi. Expressa sentiments i sentit de l'humor amb ironia sense ofendre.	3	Participació oral (b)
10	Llegeix una obra literària significativa d'un període literari, amb guiatge.	Llegeix una obra literària significativa d'un període literari, alternant guiatge i autonomia.	Llegeix una obra literària significativa d'un període literari, de manera autònoma.	1, 2	Activitat Comprensió (d)
11	Expressa opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant gèneres, tòpics i temes principals, i interpretant suficientment recursos literaris.	Expressa opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant alguns subgèneres, subtemes, tòpics, i trets estètics, i interpretant recursos literaris.	Expressa opinions raonades sobre obres literàries, tot identificant subgèneres, eixos temàtics i tòpics i trets estètics en relació amb altres obres, temes i motius, i interpretant i valorant recursos	2, 3, 4	Diari de lectura (a) Participació oral (b) Activitat Comprensió (d) Comentari de text (e)

			literaris.		
A1 ³	Valora els textos llegits, basant-se en opinions.	Valora els textos llegits amb arguments i exemples.	Valora críticament els textos llegits, demostrant la formació d'un gust personal.	4	Diari de lectura (a) Participació oral (b) Activitat Comprensió (d) Comentari de text (e)
APS2	Fa la majoria de tasques encomanades de manera adequada.	Fa la majoria de tasques encomanades amb aprofitament.	És constant en la realització de les tasques encomanades.	1, 2, 4	Diari de lectura (a) Lectura expressiva (c)
AD4	Identifica conceptes o paraules clau a partir d'una reflexió col·lectiva.	Identifica conceptes o paraules clau a partir de la reflexió compartida.	Identifica conceptes o paraules clau a partir de la reflexió individual.	2, 3	Participació oral (b) Comentari de text (e)

Mesures d'atenció a la diversitat

La publicació s'ha creat amb l'esperit que pugui ser utilitzada en diversos contextos educatius i, per tant, només la tria intencionada de cada professor ens ajudarà a adequar-la-hi. Val a dir que s'ha procurat tenir en compte la diversitat en el concepte més ampli, és a dir, tant per als alumnes a qui més els costa llegir com per als alumnes amb més inquietuds literàries. Algunes de les activitats són clarament d'ampliació, dirigides a obrir camins cap a altres textos, cap a la lectura d'altres obres de Roc Casagran... i exigeixen una bona dedicació de temps.

D'altres poden ser més assequibles per a tothom, com la confecció de l'auca, per exemple. En tot cas, la millor manera d'arribar als alumnes amb més dificultats sempre serà l'acompanyament, tant del professorat en les sessions grupals, com dels alumnes a través de la creació de grups heterogenis de treball per a col·laborar en la realització de les tasques.

És possible que alguns alumnes puguin tenir problemes per llegir una pàgina completa. Se'ls pot reduir a un paràgraf o es pot demanar a un company que li vagi fent de cossa, per exemple.

Pel que fa a l'avaluació, hi ha algunes evidències que poden ser més útils per al seguiment dels alumnes amb dificultats: el diari de lectura o la interacció oral a l'aula, mentre que d'altres poden ser més motivadores per a l'alumnat d'excel·lència (l'examen, els projectes o el comentari guiat de textos). Hi ha, per tant, un ventall d'eines que s'ha de gestionar segons les necessitats de cada moment.

³ Tenint en compte que les actituds de l'àmbit de llengua no presenten gradació, s'han redactat tres nivells a partir de l'indicador més pertinent.